

НАЛАГОДЖЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ВЧИТЕЛЯ З БАТЬКАМИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Тіхонова Наталія Георгіївна, старша викладачка
кафедри дошкільної та початкової освіти
КЗ "Кіровоградський обласний ІППО імені Василя Сухомлинського",
кандидатка педагогічних наук

Іванова Світлана Григорівна, вчителька початкових класів
НВО "Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – ліцей № 19 – позашкільний центр"
Кіровоградської міської ради, старша вчителька

***Анотація.** У статті висвітлюється проблематика налагодження партнерських відносин вчителя початкових класів з батьками та акцентується увага на важливості створення необхідних умов для формування життєвих компетентностей молодших школярів.*

Ключові слова: педагогіка партнерства, взаємодія, співпраця, взаємозв'язок школи і сім'ї, компетентність, життєва компетентність.

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні передбачає обґрунтування і реалізацію теоретико-методологічних засад навчання й виховання, сформованих у процесі становлення вітчизняної педагогіки. Законами України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту", Національною доктриною розвитку освіти, Державною національною програмою "Освіта" ("Україна ХХІ століття"), Концепцією національного виховання в умовах розвитку української державності особлива увага звертається на те, що об'єктом виховного впливу є дитина, майбутній громадянин незалежної України.

Виклики, що стоять перед сучасною початковою школою, зумовили розроблення Концепції «Нова українська школа» – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання,

особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [2; 3, 11].

Одним із ключових компонентів концепції «Нова українська школа» є педагогіка партнерства, яка ґрунтується на взаємодії між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками [3, 105].

У цьому контексті проблема взаємозв'язку між школою та сім'єю в педагогіці досліджувалася багатьма педагогами. У дисертаційних дослідженнях, присвячених даній темі, висвітлюються різні її аспекти, зокрема: взаємодія школи і сім'ї у формуванні моральних якостей молодших школярів (О. Доукіна, О. Штихалюк), взаємодія сім'ї і школи у вихованні дітей (Т. Кравченко), педагогічна просвіта батьків у вітчизняній періодичній пресі другої половини ХІХ століття (І.Дубінець), взаємодія сім'ї і школи у прилученні учнівської молоді до української національної культури (на матеріалах Південного регіону України) (Я. Журецький), виховні функції класного керівника в навчальних закладах України (середина ХІХ – початок ХХ століття) (О. Кірдан), родинно-шкільний простір як фактор соціального становлення особистості школяр (Л. Назаренко), соціально-педагогічні умови виховання особистості молодшого школяра у сучасній сім'ї (Н. Семенова), виховання культури взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в сім'ї і школі (І. Сіданіч), виховання учнів початкових класів загальноосвітньої школи на родинних традиціях українського народу (В. Страшний) та ін.

Історія розвитку стосунків між усіма учасниками освітнього процесу дає підстави стверджувати, що учень, батьки, педагоги, представники громадськості свідомо чи ні, але впливають один на одного у виховному сенсі.

З огляду на сказане, сформулюємо мету нашої статті: висвітлити важливість налагодження партнерських відносин вчителя з батьками в освітньому процесі початкової школи.

Слід зазначити, що педагогічне партнерство пов'язують з такими поняттями, як “взаємодія”, “співпраця”, “співробітництво”, «взаємозв'язок». У працях педагогів-дослідників немає чіткого розмежування цих понять, що засвідчує багатогранність цього феномена.

Налаштування ефективного педагогічного партнерства потребує, щоб учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями були добровільними і зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Нова українська школа передбачає, що вчителі разом з батьками утворюють партнерство, у центрі якого знаходиться дитина. Учителя налагоджують партнерські стосунки з батьками, щоб забезпечити максимальну підтримку дітям, задовільнити їх потреби, які виникають у процесі розвитку та навчання.

Наголосимо, що педагогіка партнерства (співробітництва) ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості. Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

Це завдання реалізується у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку школярів.

На нашу думку, сьогодні взаємозв'язок школи та сім'ї продовжує бути одним із шляхів соціального становлення учня, який спонукає його до соціальної активності в суспільстві. Для розуміння соціальної ролі в учнів виховують бажання брати активну участь у багатогранному громадському житті країни та школи; дають знання певних норм співіснування в сім'ї.

Відомо, що особистість може успішно розвиватися і набувати необхідний їй життєвий досвід завдяки суспільному середовищу. На цьому наголошують дослідники (І.Ящук та ін.), підкреслюючи, що середовище являє собою сукупність природних та соціальних умов, у яких протікає розвиток і діяльність

людського суспільства. Воно, стосовно особистості, є необхідною умовою її становлення і розвитку. Саме на основі взаємодії свідомості, духовного світу, укладу життя особистості, соціального середовища, які діють сукупно з цілеспрямованими виховними впливами навчального закладу, відбувається ефективне формування життєвої компетентності дітей та молоді [7].

У становленні особистості В.О. Сухомлинський значне місце відводить колективу, підкреслюючи його важливу і необхідну роль у формуванні майбутнього громадянина. Але колектив за В.О. Сухомлинським, повинен мати високий потенціал позитивного впливу на особистість, бо він і складається із окремих особистостей: «Я прагнув того, щоб джерелом радості було спілкування з товаришами» [5].

Велике значення В.Сухомлинський надавав створенню позитивного емоційного настрою під час навчання. Він вважав, що необхідно в кожній дитині пробудити бажання до знань, до навчання: «Не можна відгороджувати дітей від оточуючого кам'яною стіною. Не можна лишати учня радощів духовного життя... Джерело бажання вчитись - в самому характері дитячої розумової праці, в емоційному забарвленні думки, в інтелектуальних переживаннях» [4].

Важливим і необхідним фактором формування життєвої компетентності дитини І.Єрмаков вважає її здатність до самореалізації. Саме тому «ключовими поняттями педагогіки є особистісно зорієнтоване навчання та виховання дитини як суб'єкта життєтворчості» [6]. Знання сензитивних періодів у розвитку дитини використовується вітчизняними та зарубіжними психологами. Наприклад, в системі заходів з формування її життєвої компетентності важливу роль відіграє виховання почуття власного обов'язку до навколишнього сімейно-суспільного та предметно-просторового оточення.

Системоутворювальною складовою життєвої компетентності учені називають відповідальність особистості за свою долю, за свої вчинки і дії, за їх соціальні наслідки. Саме вчитель має взяти на себе основну роль у вихованні такої важливої якості дитини як відповідальність. Особистісні риси компетентної людини є близькими до рис самоактуалізованої особистості. Не

заперечуючи проти вище викладених підходів до формування життєвої компетентності, слід зауважити, що кожен сенситивний етап має особливості і специфіка формування певної риси в певному періоді потребує значної корекції або повної трансформації в іншому [6].

Наступним чинником формування життєвої компетентності є спілкування. Для успішного життя дитини в суспільстві потрібним є не лише зміцнення її фізичного та інтелектуального здоров'я, а також передача певних знань, умінь і навичок, досвіду спілкування з іншими людьми. Отже, спілкування є особливою умовою існування людини, де предметом діяльності є не інший предмет або група предметів, а інша людина.

У процесі організації взаємозв'язку школи і сім'ї у вихованні дітей школа і в сучасних умовах прагне стати просвітителем батьків. З огляду на це вона спрямовує свою педагогічну діяльність у співпраці з батьками на формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією та почуттям національної самосвідомості, особистості, підготовленої до вирішення різноманітних життєвих ситуацій.

Успішне виховання дітей в сім'ї неможливе сьогодні без підвищення педагогічної культури батьків, формування якої не відбувається автоматично, само пособі, а потребує цілеспрямованого і вмілого керівництва. Серед величезної кількості факторів, що впливають на педагогічну культуру сім'ї, найголовнішим є духовна атмосфера родини, культура взаємин батьків між собою і з дітьми, єдність і цілісність виховного процесу, тісний зв'язок зі школою.

Не може бути ніякого сумніву в тому, що для успіху навчання і виховання учня необхідно, щоб усі хто є учасником освітнього процесу, однаково розуміли свої завдання і діяли в одному напрямі, взаємно доповнюючи, підтримуючи й допомагаючи один одному. Якщо ж такої взаємодії не буде, то зусилля одних можуть «розбитися» об інертний або активний супротив інших, і тоді справа потрапить у мертву зону. А ця мертва зона – найнебезпечніший ворог живої

педагогічної роботи, адже вона паралізує будь-які починання від усякого тиску, будь то активна чи пасивна, свідома чи несвідома протидія.

Щоб налагодити партнерські стосунки, слід звернутися до основних форм і методів, що підвищують ефективність взаємодії між школою і сім'єю.

Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи школи та сім'ї. Різні родини мають свої цінності, інтереси, культурний рівень, педагогічний досвід. І те, що добре для однієї сім'ї, може бути абсолютно непридатним, неефективним, нецікавим для іншої. Використання різноманітних форм залучення батьків до співпраці, творчість, індивідуальний підхід, дипломатичність усе це запорука успішної взаємодії, партнерства педагога та батьків.

Вчителі та батьки – рівноправні партнери та союзники. Фундаментом такого партнерства повинна бути довіра, взаємоповага та підтримка. Не всі батьки відразу стають одностайними. Заслужити їхню прихильність вдається лише тоді, коли, поєднавши в собі позитивні риси педагога і громадянина, перетворюєшся зі звичайного наставника у щирого друга.

Прості й невимушені засоби, такі як доброзичлива усмішка, потиск руки, пропозиція сісти поряд, доброзичлива бесіда, допомагають здобути прихильність батьків. Батьки щиро вірять, що їхня дитина не байдужа вчителю. Від такту вчителя в розмові з батьками, від гарно підготовлених батьківських зборів залежить багато: чи стануть батьки друзями і помічниками вчителя і школи.

Проведення батьківських зборів допомагає згуртувати всіх батьків класу, підвищити відповідальність кожної сім'ї за успіхи дітей, отримати позитивний досвід виховання дітей. Важко передбачити всі можливі варіанти проведення зборів. Їхню тематику найчастіше підказує саме життя, інтереси і потреби класного колективу. Водночас планувати роботу потрібно так, щоб батьки (ніби переходячи разом з дітьми із класу в клас) засвоїли курс необхідних знань про виховання дітей в сім'ї, а батьківські збори щоб стали для них уроками родинного виховання.

Ідеї батьків слід цінувати, до порад – прислухатись. Бажано разом із батьками обговорювати й розв'язувати глобальні проблеми і конкретні питання, приймати важливі рішення. Тільки завдяки високій культурі спілкування педагогів і батьків, доброзичливості, неупередженості у розв'язанні різних проблем можна досягти ефективної взаємодії школи і сім'ї.

Особливо потрібний тісний зв'язок із батьками у період навчання дітей в початковій школі. Де закладається фундамент людської особистості. Внаслідок партнерства батьків та вчителів виробляються однакові погляди на процес розвитку, виховання та навчання дітей.

Залучаючи батьків до освітнього процесу, вчителі мають великі переваги такої співпраці для всіх – учнів, батьків, вчителів:

- участь батьків у навчальному процесі збільшує повагу до роботи вчителя;
- завдяки батькам – помічникам вчитель має можливість організувати роботу в малих групах;
- коли батьки залучені до роботи в класі, вчителі можуть спостерігати, як батьки спонукають своїх дітей до навчання;
- коли батьки беруть участь у шкільних заходах, співпрацюють з учителем, дитина бачить, що всі значимі для неї дорослі піклуються про неї. Відтак, зростає її самоповага.

Дружня привітна школа створює особливий клімат залучення батьків. Вони можуть діяти як волонтери в багатьох аспектах життя класу. Батьки допомагають планувати екскурсії, походи, благодійні акції. Вони помагають їх реалізовувати включаючись у діяльність класу, забезпечуючи відповідний рівень проекту.

Залежно від професії чи захоплення батьки можуть узяти частину навантаження вчителя і зробити це краще, більш поглиблено, ніж школа:

- активісти можуть розказати про захист тварин, або провести тиждень толерантності;
- медики – про надання першої допомоги, здорове харчування, гігієну;

- військові – про цінності, значення держави;
- поліцейські – про права та обов'язки громадян;
- рятувальники – ознайомлять з правилами безпеки;
- екологи – навчать сортувати сміття та правилам поведінки в природі

тощо.

- батьки творчих професій можуть провести майстер – класи.

Представники ледь не кожної професії можуть допомогти під час організації тих чи інших свят, зробити їх проведення яскравішим, сповнити новим змістом. Діти це відчують та оцінять, а батьки, побачивши, як не просто організувати дітей, краще розумітимуть та поважатимуть учительську працю.

Як волонтери батьки віддають свій час, можливості та таланти, щоб допомогти школі розвинути традицію турботи про інших. Таке ставлення забезпечує громадські стосунки на довірі та взаємній добрій волі.

Завдяки ефективній спільній діяльності вчителя, учнів, батьків, креативним прийомам та нетрадиційним формам роботи можна досягти високого результату – активний і згуртований колектив, здатний до інноваційної діяльності. Присутність батьків у школі діє позитивно на учнів. Залучення батьків до роботи в класі дає можливість вчителю спостерігати, як батьки спонукають своїх дітей до навчання, як допомагають їм вирішувати проблеми, зрозуміти навчальне завдання, як батьки й діти узгоджують свої інтереси.

Згідно вимог нової української школи, робота з батьками – це важлива умова успішної діяльності закладу освіти на етапі модернізації системи освіти. Співпраця педагогів і батьків – це рівність позицій партнерів. Шанобливе ставлення один до одного взаємодіючих сторін з урахуванням реальних можливостей. Деякі шкільні активності можуть функціонувати лише на основі базової моделі – педагогіки партнерства. Без участі всіх суб'єктів навчального процесу реформування школи неможливе.

Отже, в педагогічній роботі необхідно робити акцент на розвиток гармонійної особистості, успішної та компетентної людини із чіткою життєвою позицією. Яка повинна бути впевнена у собі, мати критичне мислення,

емоційний інтелект та креативність. Для цього створюємо в класі атмосферу життєтворчості дитини, яка спрямована на підготовку до адаптації дітей в соціумі. Водночас, треба пам'ятати: щоб полетіти – у дитини має бути два крила: сім'я і школа.

Список використаних джерел

1. Єрмаков І.Г. Розвивати життєву компетентність / І.Г.Єрмаков., Д.О.Пузіков // Шкільний світ. –изд., испр. и доп. –М. : Академия, 2006. –304 с.

2. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelya / Під заг. ред. Бібік Н.М.— К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

4. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра/ В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 305-386.

5. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. – К., 1977. – Т. 3. – С. 283-582.

6. Формування життєвої компетентності молодших школярів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/05b1184165a6f75bf2e8cdba4ef5f03b.pdf>

7. Ящук І.П. Формування життєво компетентної особистості: Науково-методичний посібник./ І.П. Ящук. –Хмельницький: Видавництво Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 1999. – 54 с.

The article highlights the issue of establishing partnerships between primary school teachers and parents and emphasizes the importance of creating the necessary conditions for the formation of life competencies of primary school children.

Key words: *partnership pedagogy; interaction, cooperation, the relationship between school and family; competence; life competence.*